

והטעם שיש לאלו הפסק, הוא מפני שלא שייך ביניהן ערוה דאורייתא, ואיסורן הוא רק משום שהן מקבילות לנשים אסורות.

ואילו בשאר השניות לעריות, איסורן הוא מפני שהדור הראשון הוא אסור מן התורה, כמו אם אמו, שגזרו עליה משום אמו, שאסורה מן התורה.

ואשת אבי אביו אסורה משום אשת אביו, שאסורה מן התורה.

וכן גזרו בשניות המתחלפות, כגון אם אבי אביו, משום אם אם אמו.

אך בכלת בתו, ובאשת אחי האב מהאם, ואשת אחי האם מהאב — אין כל איסור דאורייתא אפילו בדור הראשון שגזרו עליו, ולא חוששין שיתחלפו במקבילות בדורות אחרים, ולכן לא נאסרו בהן הדורות.

זעירי מוסיף אף אשת אבי אמו, שלדעתו היא הרביעית, שלא מנאה רב בכלל שניות שאין להם הפסק.

ורק היא אסורה, ואין דורותיה למעלה אסורים, שאין אשת אבי אמו אסורה, כיון שאין בכל הדורות איסור דאורייתא.

אמר רב נחמן בר יצחק, וסימניך, הסימן המבדיל מה הוסיף זעירי על רב, הוא "דעלאי דרב". והיינו, שהוסיף להתיר זעירי דור אחד הגבוה יותר מרב.

שרב נקט רק את ההיתר של אשת אחי האם ואשת אחי האב, שהם הדור של אביו ואמו, ואילו זעירי התיר דור גבוה מזה, אשת אבי אמו.

והוינן בה, **ורב, מאי טעמא לא חשיב ליה,** והרי אין בהן איסור דאורייתא?

ומבארין: לדעת רב יש לה איסור דורות היות ומיחלפא ליה אשת אבי אמו באשת אבי אביו.

ולכן אם תתיר את אשת אבי אבי אמו, יאמרו שגם באשת אבי אביו יש לה הפסק.

ושם הרי בדור ראשון יש איסור דאורייתא של אשת אביו. ומפני חשש זה אסר גם באשת אבי אמו למעלה בלי הפסק.

ואילו **זעירי סבר**, שאין לחשוש להחלפה שכזאת.

כי **להתם** לבית אביו, **שכיה ואזיל**, ויודע שיש שם קורבה, יותר מאשר **להבא**, לבית אמו, שלשם **לא שכיה ואזיל**.

ולכן לא יבא להחליף ולהתיר אשת אבי אביו כמו שמתירים את אשת אבי אמו.

ומקשינן על רב: למה מנה רב בתוך רשימת כא-ב השניות שיש להן הפסק, גם את **כלתו**?

והרי היא איננה שניה, אלא איסורה — **מדאורייתא היא!**

דהא **כתיב "ערות כלתך לא תגלה"!**

ומתריצין: **אימא** בדברי רב: **כלת בנו**, שאיסורה רק מדרבנן, כדין שניות.

ותמהינן: וכי **כלת בנו יש לה הפסק?**

והא תניא: כלתו היא ערוה. כלת בנו היא שניה.

וכן אתה אומר לאסור כלה בבנו של בנו, ובן בנו של בנו, וכן הלאה, עד סוף כל הדורות!?

וחוזרת בה הגמרא, ומעמידה באופן אחר:

אלא, אימא כך אמר רב: כלת בתו יש לה הפסק, כיון שלא שייך בה איסור דאורייתא.

דאמר רב חסדא: הא מילתא, מגברא רבה שמייע לי. ומנו, מי הוא הגברא רבה ששמעתי ממנו דבר זה? — רב אמי!

וכך אמר רב אמי: **לא אסרי כלה, אלא מפני כלה!**

ולביאור הדברים הוסיף רב חסדא, ואמר: **ובעבר אירע שאמרו לי בלדאי, החוזים בכוכבים: מלפנא הוית! חכם תהיה!**

ואמינא, אמרתי אז לעצמי, אם מה שראו החוזים בכוכבים שאהיה חכם, יתקיים בי על ידי ש"גברא רבה" הוינא בתלמוד, הרי לא אצטרך לשאול לחכמים את הסבר הדברים שאמר רב אמי "לא אסרו כלה אלא מפני כלה", אלא **אסברא**, אסביר בעצמי את דברי רב אמי, **מדעתי**.

אך **אי** הכוונה של חזוי הכוכבים ש"מקרי דרדקי" **הוינא**, שאהיה רק מלמד תינוקות, ולא אוכל להבין מדעתי את דברי רב אמי, אזי **אשיילה** אשאל את הסבר דבריו **מרבנן**, **דאתו לבי כנישתא**, הבאים לבית הכנסת.

והשתא, עתה **סברתה** סברתי **מדעתי**,

שכוונת רב אמי היא לומר: **לא אסרו כלת בתו אלא משום כלת בנו.**⁽¹⁾

שאינן איסור דאורייתא בכלת בתו, וכל איסורה משום שמתחלפת בכלת בנו, שהיא שניה, ובה כן שייך איסור דאורייתא, בדור הראשון, דהיינו בכלתו שלו, שהיא אשת בנו.

וכשם שביאר רב חסדא את דברי רב אמי, כך נבאר את דברי רב, שכלל את כלתו בין השניות שיש להם הפסק, שכוונתו היא לכלת בתו, שיש לה הפסק.

אמר ליה אבוי לרבא: אסברה אסביר לך ששייך להחליף ולטעות בין כלת בנו לכלת בתו.

כגון כלתה דאדם הנקרא "בר ציתאי", שהיו לו כלת הבן וכלת הבת, ויכולים לטעות ולהחליף ביניהן.

רב פפא אמר: כגון כלתה דבי רב פפא בר אבא.

רב אשי אמר: כגון כלתה דבי מרי בר איסק.

וכל אחד נקט משפחה שהיתה בימיו [תוס'].⁽²⁾

שניות נאסרו משום שמא יתחלפו באחרת אף כשאין הערוה האחרת בבית.

2. הריטב"א הסביר מה טעם הביאו דוגמאות ממקרים אלו, וכי אין כלת הבת חרץ מהן? ובהכרח כמו שנקט, שאין האיסור אלא בבית שיש בו גם כלת הבת וגם כלת הבן, וחוששין

1. הב"ח (בסי' ט"ו) דייק מרש"י (ד"ה כגון) שכל האיסור בכלת בתו אלא במקום שיש לו כלת בנו, וכן כתב כאן הריטב"א, ופירש בזה את החידוש שמצא רב אמי בשניה זו יותר משאר שניות שנאסרו משום חילופין.

אכן בדרכי משה (שם) התפלא כיצד יתכן לחלק בין יש לו כלת בנו או לא, והרי הרבה

איבעיא להו: אשת אחי האם מן האם — מהו?

האם היא אסורה כשניות מדרבנן, או שלא גזרו עליה כלל.

וצדדי הספק הם:

האם רק **אשת אחי האב מן האם, ואשת אחי האם מן האב**, נאסרו כשניות לעריות, כי היות **דאיכא** בהן "**צד אב**", הוא דגזרו בהן **רבנן** שניות. ומשום שב"צד אב" ישנו אופן של איסור מן התורה, באשת אחי האב מן האב, שהיא אסורה מדאורייתא.

אבל היכא דליכא "צד אב", שהרי הקירבה של אשת אחי האם מן האם, היא רק על ידי אמו ואם אמו, **לא גזרו בהו רבנן**.

או דילמא לא שנא, שגזרו על אשת אחי האם, בין היא אשתו של אחי האם מהאב, ובין אם היא אשתו של אחי האם מהאם.

ופשטינן: **אמר רב ספרא: אשת אחי האם מן האב היא גופא גזירה של שניות**.

וכי **אנן ניקום ונגזור** על אשת אחי האם מן האם, **גזירה לגזירה** משום אשת אחי האם מן האב.

אך דוחה הגמרא לטענת רב ספרא.

אמר רבא: אטו האם כולחו [אין הכונה לכל

השניות, אלא רק לשניות שימנה עתה רבא] **לאו "גזירה לגזירה" נינהו?**

והרי יש לי שלש ראיות שגוזרים בהן גזירה לגזירה:

א. הרי **אמו** היא **ערוה** מן התורה.

וגזרו על **אם אמו**, שתהיה אסורה מדרבנן בתורת "**שניה**".

והוסיפו ו**גזרו** גזירה לגזירה, גם על **אם אביו**, **משום אם אמו**.

ואף על גב שאין טעם לגזור על אם אביו מחמת איסור אמו גרידא.

ואם כן, אף אתה אל תתמה אם גזרו חכמים גם על אשת אחי אמו מן האם, משום שהיא מקבילה לאשת אחי אמו מן האב. ואם כן, אין פשיטות לבעיה אם גזרו עליה או לא!

ומבארין: **וטעמא מואי?** מדוע אכן גזרו בהן גזירה לגזירה, והרי אין גוזרים גזירה לגזירה?

משום **דכולחו** [גם כאן אין הכונה לכל השניות, אלא ל"אם אמו" ו"אם אביו" שאנו עוסקים בהם], "**דכי אימא רבתיא**" קרו להו. לכן היא נחשבת לגזירה אחת, על "אימא רבתיא", משום אמו האסורה מן התורה.

ב. **אשת אביו** היא **ערוה** מן התורה.

לחלופין בחומר האיסור.

אך הראב"ן ביאר שלא בא אביי להסביר למה גזרו כלת בתו אטו כלת בנו, אלא מה טעם יש הפסק לכלת הבת.

דהיינו, מפני שהכלות נקראות על שם הבנים ולא על שם הבנות, כמו שמצינו בבי בר ציתאי,

שכלות בניהם נקראו על שמם, ולא על שם אבי נשי בניהם.

ולכן לא גזרו על דור למטה מכלת בתו, שאינה קרויה על שמו, אלא רק על דורות שתחת כלת בנו שהיא קרויה על שם ביתו, על ידי בנו.

ועשו חכמים את **אשת אבי אביו**, "שניה".

וגזרו על **אשת אבי אמו**, אף על פי שלא שייך בה איסור דאורייתא, **משום אשת אבי אביו**, ולא נחשב הדבר כגזירה לגזירה.

וטעמא מאי?

מפני שכולהו [אשת אבי אמו ואשת אבי אביו], "דבי [בית] **אבא רבא**" קרו להו.

ג. **אשת אחי האב מן האב** היא ערוה מן התורה.

ועשו את **אשת אחי האב מן האב**, שניה.

וגזרו על **אשת אחי האב מן האב משום אשת אחי האב מן האב**,

וטעמא מאי לא הוי כגזירה לגזירה?

משום דכולהו [אחי האב מן האב ואחי האב מן האב] "דבי [בית] דודי" קרו להו. ולכן אסרו את נשותיהן.

ומכל הני גזירות מוכח שלא נמנעו לגזור בהם גזירה לגזירה, כי משום הדמיון בקירבתן גזרו עליהן כאחת.

ואם כן חזרת האיבעיא: **אשת אחי האב מן האב — מאי, מהו דינה?**

ואמרינן: **תא שמע**, מהא דכי **אתא** כאשר בא רב יהודה בר שילא מארץ ישראל לבבל, אמר: **אמרי במערבא** [בארץ ישראל, הנמצאת מערבית לבבל], כלל בשניות לעריות:

כל שבנקיבה ערוה, דהיינו, כל דרגת קירבה

הגורמת לנקיבה להאסר על הקרוב לה באיסור ערוה מן התורה —

הרי **בזכר**, כל הקרוב לזכר בדרגת קירבה זהה — **גזרו על אשתו**, שתאסר לקרוב הזה של בעלה, **משום "שניה"**.⁽³⁾

ולהלן מפרט על מי חל הכלל הזה.

ואמר הקשה **רבא**: וכי דבר זה כללא הוא בכל ענין של קירבה שכזאת?

והרי **חמותו** אסורה משום ערוה.

ואילו **אשת חמיו** — מותרת!

וזאת, אף על פי שאשת חמיו היא אשת זכר הקרוב בדרגת קירבה הוזהה לקירבה של חמותו, שהיא ערוה בנקיבה.

וכן מציינו בת **חמותו** שהיא ערוה, לפי שהיא אחות אשתו.

ואילו **אשת בן חמותו** מותרת.

ואף שדרגת הקירבה של בן חמותו מקבילה לבת חמותו, בכל זאת לא אסרו את אשתו כשניה.

וכן מציינו שבת **חמיו** היא ערוה, ואילו **אשת בן חמיו** מותרת.

ולא אסרוה מפני שבעלה קרוב כבת חמיו.

וכן, **חורגתו**, בת אשתו, ערוה, משום אשה ובתה.

ואילו **אשת חורגו**, מותרת.

בתו משום כלת בנו והוי גזירה לגזירה, ולא אמרו שבנקיבה בת בתו ערוה, ולכן בזכר גזרו

3. הקשה האור שמח (פ"א מאישות ה"ו) לפי כלל זה, למה הוצרכו לעיל לומר שאסרו כלת

ואף על פי שבן אשתו הוא מקביל בדרגת הקירבה לחורגתו, אין אוסרים את אשתו.

וכן **בת חורגתו היא ערוה, ואילו אשת חורגו מותרת.**

ואף על פי שבן חורגו קרוב כבת חורגו, בכל זאת לא אסרו את אשתו.

ומסיים רבא את קושייתו:

ואם כן, שאין זה כלל, יש לנו לדייק:

הא דאמר **רב יהודה בר שילא**, שאמרו במערבא "כל שבנקיבה ערוה, בזכר גזרו על אשתו משום שניה" — **לאתויי מאי?**

מאי לאו, לאתויי אשת אחי האם מן האם, שאסורה, היות ד"כל שבנקיבה [אחות האם מן האם] ערוה — בזכר [אחי האם מן האם] גזרו על אשתו משום שניה.

והוינן בה: **ומאי שנא הני**, אשת חמיו ואשת בן חמיו, ובן חמותו, ואשת חורגו ובן חורגו, שאין נשותיהם אסורות משום כלל זה.

ומאי שנא הא, אשת אחי האם מן האם, שנאסרה משום כלל זה.

ומתצינן: **הא**, אשת אחי האם, **בחד קידושיין** בלבד **מיקרב לה.**

קירבתה לנאסר בה, באה על ידי שקדשה

אחי אמו, ולכן ראוי לאסרה.

אבל **הני, עד דאיכא תרי קידושיין — לא מקרב להו.**

אשת חמיו, הקירוב עמו לא נעשה על ידי שקדש הוא את אשתו בלבד, אלא הוצרך גם לקידושי חמיו אותה.

וכן באשת בן חמיו, לא התקרבה על ידי קידושי אשתו, עד שקדשה בן חמיו.

ולכן, אין קירבה זו אוסרת את אשת הזכר המקביל לנקיבה שהיא ערוה, כיון שנוסף שלב של קידושיין נוספים.

שלח ליה רב משרשיא מתוסנייא לרב פפי:
ילמדנו רבינו!

אשת אחי אבי האב מן האב, ואחות אבי האב בין מן האב ובין מן האם — מהו?

כיון שמצינו לעיל שאשת אחי האב מן האם היא בכלל העריות שיש להם הפסק, דהיינו שאין אשת אחי אבי האב מן האם אסורה כלל, היות ואף הקודמת לה, אשת אחי האב מן האם אין איסורה מן התורה.

לכן הסתפק רב משרשיא, שמא גם אשת אחי אבי האב מן האב, ואחות אבי האב, בין אחותו מאב ובין מאם — האם יאסרו?

וצדדי הספק הם:

אך לא עשו את איסור כלתו כאיסור שנעשה במקביל לבתו. שהרי בתו קלה מכלתו, שכלתו בשריפה, ולכן גם לא אסרו כלת בנו משום בת בנו, והצריכו טעם אחר של כלת בתו משום כלת בנו. ואין גזירתם מסברא, אלא החכמים שמו אורחותם במסלול התורה.

על אשתו, והיא גזירה אחת.

ומכאן הוכיח שלמדו רבנן, שהתורה עשתה סייג ואסרה אשת אחי האב כמו שאסרה אחות האב, וכן אסרה אשת אחיו מפני אחותו, ועשו חכמים משמרת למשמרת באופן שעשתה התורה.

מדמצינו שלמטה מהן, דהיינו, אשת אחי האב מן האב, ואחות האב, הם ערוה מן התורה, לכן אף בהם נמי גזרו, שיהיה להן דין שניות.

או דילמא, הא איתפלג דרתא, הרי התרחקה הקורבה כדור נוסף, ואין לגזור.

תא שמע מברייתא דלעיל, דתניא: מה הן שניות?

ולא קחשיב להו, לאחות אבי האב, ואשת אחי אבי האב, בהדיהו.

ומשמע שלא נאסרו משום שניות לעריות.

ודחינן: אין ראייה ממה שלא הזכירן התנא בברייתא.

דשמא, תנא, ושייר.

ומקשינן: הרי לא מסתבר שישיר התנא דבר אחד בלבד. כיון שטעם השירור הוא לפי שאין התנא רוצה למנות את כל הפרטים. ובהכרח שאם שייר, ישנם עוד פרטים ששייר.

וכיון שדחינו את הראיה מהברייתא רק מכח הטענה לפי שיש לומר שהתנא שייר, יש לנו לדעת: מאי שייר עוד, דהאי נמי שייר!?

ומתריצין: שייר התנא "שניות דבי רבי חייא", שמנה לקמן [כב א] עוד שש שניות לעריות, ולא הזכירן התנא בברייתא.

ואם כן אין ראייה להתיר את אלו שלא הוזכרו בשניות, כי סבר שאף הן חשובות שניות לעריות.

אמימר אפשר לשאת באשת אחי אבי אביו,

ובאחות אבי אביו.

אמר ליה רב הלל לרב אשי: לדידי, הוויא לי רשימת השניות לעריות, שידוע שמנה אותן מר בריה דרבנא.

וכתיבן שיש בהן שיתסרי לאיסורא.

ומי אלו השש עשרה שניות?

מאי לאו, כך יש למנות את שש עשרה השניות:

תמני דמתניתא, שמונה שניות שנשנו בברייתא לעיל.

ושית שש שניות דבי רבי חייא, כדלקמן.

והנך תרתין, אותן שתיים, אשת אחי אבי אביו, ואחות אבי אביו, שרב מרשיא מסופק בהן.

וביחד הא שיתסרי, שש עשרה.

ונפשוט מכאן לאוסרם. ואיך התיירן אממר!?

ודחי ליה רב אשי: ולטעמך, שיבסרי הויין! שבעה עשר הן:

דהא איכא גם אשת אחי האב מן האב, דפשטינן לעיל לאיסורא!

אמר ליה רב הלל: הא, לא קשיא.

כי הנך תרתין, אשת אחי אבי האב, ואחות כב-א אבי האב, כיון דדמיון להדי, ששתיהן אסורות משום צד אחוה של אב, ובשתיהן כדור הקודם להן הוי ערוה, לכן כחדא חשיבי להו.